

DART TUTUM ÖLÇEĞİ (DTÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI
DART ATTITUDE SCALE (DAS): VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Prof. Dr. Fatma ÇELİK KAYAPINAR

Prof. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fakültesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri
Ana Bilim Dalı, ORCID: 0000-0002-2159-1706

Ergün MUTLU

Öğretmen, İzmir Bayraklı Talatpaşa Ortaokulu, ORCID: 0000-0002-2159-1706

ÖZET

Bu araştırmada Dart sporuna ilişkin tutum ölçeğinin geçerli ve güvenilir olarak geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, aktif lisanslı 263 Dart sporcusu üzerinde yürütülmüştür. Form maddelerini belirlemek için ilk deneme formunda 41 madde ortaya çıkmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda, toplam varyansın % 41,452'ini açıklayan, 30 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Alt boyutlar; Öz gelişim, stres ve ilgi olarak adlandırılmıştır. Çalışmada, KMY değeri 0,875, değişkenlerin faktör analizi için uygunluğunun bir göstergesidir. Ölçekte yer alan faktör yük değerleri; 0.254 ile 0.748 arasında, faktör gücünü yeterince açıkladığı kabul edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık katsayısı ve test tekrar test yöntemiyle incelenmiş, hesaplanan güvenilirlik katsayılarının kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. Madde analizi sonucunda ölçekte yer alan maddelerin tamamının ayırt edici olduğu ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak; Dart İlişkin Tutum Ölçeği (DTÖ)'nin Dart sporcuları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dart, dart sporuna ilişkin tutum, tutum, ölçek geliştirme

ABSTRACT

In this study, it was aimed to develop the attitude scale regarding Dart sports as valid and reliable. The research was carried out on 263 Dart athletes with active licenses. In order to determine the form items, 41 items appeared in the first trial form. As a result of the Explanatory Factor Analysis, a scale consisting of 30 items and 3 sub-dimensions was obtained, which explained 41,452% of the total variance. Sub dimensions; Self-development is called stress and attention. In the study, KMO value 0.875 is an indicator of the suitability of variables for factor analysis. Factor load values in the scale; Between 0.254 and 0.748, it was assumed to adequately explain factor power. The reliability of the scale was examined by the internal consistency coefficient and test-retest method, and it was determined that the calculated reliability coefficients were within the acceptable limits. As a result of the item analysis, it was revealed that all of the items in the scale were distinctive. As a result; It has been determined that the Dart Attitude Scale (DAS) is a valid and reliable measurement tool for Dart athletes.

Keywords: Dart, attitude for dart, attitude, scale development

1.GİRİŞ

Tutum; bireyi belirli durumlar, nesnelere ve canlılar karşısında belli davranışlar sergilemeye iten öğrenilmiş eğilimler olarak tanımlanmaktadır. (Demirel ve Ün, 1987). Kelime kökeni Latince'den gelen tutum, harekete hazır manasına gelmektedir (Arkonaç, 2001). Tutumun ölçülmesi görüşmeler, gözlem, öz değerlendirme ve dereceleme ölçekleri ile gerçekleşir. Davranışın doğrudan gözlenmesi etkin bir yöntem olmasına bazı durumlarda da dolaylı yoldan ölçülmek zorunda kalınır. (Demirhan ve Altay, 2001). Branşa özgü tutum ölçeklerine ulaşmak için literatür taraması yapıldığında Basketbola Tutum Ölçeği (Öncü vd., 2012), Güreş Sporuna Yönelik Guttman Tutum Ölçeği Geliştirilmesi (Bardakçı ve Caz, 2018), Yağlı Güreşlere Yönelik Tutum Ölçeği (Güven ve Öncü, 2006) ve Futbol Tutum Ölçeği (Öncü ve Güven, 2007) olduğu bulunmuştur.

Türkiye Bocce, Bowling ve Dart Federasyonu 18 Ekim 2004 tarihli Merkez Denetleme Kurulu kararı ile kurulmuştur. Daha önceki yıllarda Beyzbol, avcılık ve atıcılık, herkes için spor gibi federasyonların adı altında olan Bocce, bowling ve dart branşları bu karar ile birlikte kendi ismiyle bir federasyona sahip olmuştur (www.tbbdf.gov.tr/tarihce).

Dart sporunun ilk olarak 1500'lü yıllarda ortaya çıktığı, bugün oyun formuna ise 19 yüzyıl'da ulaştığı bilinmektedir. İlk kez düzenli yarışmalar yapılması aşamaları ise 20 yüzyıldadır. Dart sporu dünyada, özellikle 1970'lerden itibaren hızla gelişen bir spor dalı olarak bilinmektedir. Dart sporunun ekonomik ve malzeme ulaşımı açısından pratik oluşu bu sporu cazip kılmaktadır. Ayrıca her yaşta herkese hitap eden Dart sporunun, bedensel engelliler ve diğer bazı engel türlerine sahip bireyler tarafından da yapılabilir oluşu bu sporu yapan kitleyi her geçen gün artırmaktadır. (www.tbbdf.gov.tr/dart_1) 63 ülkenin üye olduğu ve birçok yarışmayı düzenleyen Dünya Dart Federasyonu 2006 yılı içerisinde Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne başvurarak yeni bir sürece girmiştir. (www.tbbdf.gov.tr/dart_1) Siyasi, ırksal ve kar amaçlı olmayan Dünya Dart Federasyonu (WDF) 1976 yılında kurulmuştur. Dünya Dart Federasyonu, Dünya Kupası, Amerika Kupası Asya-Pasifik Kupası ve Avrupa Kupasını düzenlemektedir (www.dartswdf.com/federation/about-wdf/). Elektronik Dart Federasyonu'nun ilk kuruluş toplantısı 13 Mart 1995'te Naters, İsviçre'de yapıldı. İlk Avrupa Şampiyonası 1996'da İsviçre'nin Brig kentinde yapıldı. Bugün Elektronik Dart Federasyonu'na üye sporcu sayısı 200.000'den fazla oyuncuya ulaşmıştır. Elektronik Dart için 8 Haziran 2007'de Prag'da Uluslararası Dart Federasyonu'na bağlandı. <http://www.edu-dart.eu/edu/index.html>

2.TÜRKİYE'DE DART

Dart sporu, 2000 yılında Gençlik Spor Genel Müdürlüğü tarafından alınan bir karar Atıcılık ve Avcılık federasyonuna bağlanarak ilk kez resmi bir spor branşı olmuştur. 2004 yılında ise Bocce Bowling ve Dart Federasyonu'nun kurulmasıyla birlikte, Dart branşı kendi ismiyle bir federasyona sahip olmuştur. 2006 yılında ise Dart branşına idari ve mali bağımsızlık verilerek bu spor adına önemli bir gelişmeye imza atılmıştır. Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu, 16 Ekim 2006 tarihinde Dünya Dart Federasyonuna tam üye olmuştur. Türk Milli Takımı, 2006 yılında ilk kez Avrupa şampiyonasında yer almış, 2007'de ilk kez Dünya Şampiyonasında yarışmıştır. 2008 yılında Federasyonun 2. Genel Kurulunda ise Elektronik Dart branşının Federasyona bağlanması kararı alınmış ve 2009'dan itibaren milli takımlarımız elektronik Dart disiplini de yarışmaya başlamıştır. (www.tbbdf.gov.tr/dart_1)

3.DART'IN ÖZELLİKLERİ

Dart sporunda karar verme, planlama, sorumluluk, stres ve stres yönetimi gibi bilişsel beceriler yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bilişsel becerilerin bu yoğunluğu nedeniyle Dart sporu, Satranç sporuna benzetilmektedir. Sayısal zekaya olan katkıları bilimsel çalışmalarla desteklenen Dart sporu, Avrupa'nın bir çok ülkesinde ilkokullarda ders olarak okutulmaktadır. Dart, bir çok rekreasyon alanında, gençlik ve spor merkezlerinde insanların kaliteli vakit geçirmek için kullandıkları bir spor dalıdır. Dart sporu, Çelik uçlu oynanabilen klasik dart ve plastik uçlu oklarla oynanabilen Elektronik Dart olmak üzere ikiye ayrılır. Dart tahtasında 20 sayı pastası olup, bu sayılar rastgele ve yanyana sıralanmıştır. Her sayı pastasının içinde tek katı, iki katı ve üç katı olan farklı renklerle boyanmış sayı alanları vardır. Dart tahtasının merkez bölümünde yeşil olarak renklendirilen bölüm 25 puan, kırmızı olarak renklendirilen bölüm 50 puandır. Dart oyun; 301, 501, 701 gibi sayılardan ve eksilerek sıfıra ulaşmak amacıyla oynanır. Bir oyunu kazanmak için ise en dış bölgedeki iki katı alan vurulmalıdır. Bu çıkış yapmak olarak adlandırılır. Dart çemberinin iç merkezi yerden 1,73m. yüksekliğinde ve Dart tahtası ile atış çizgisi arası ise 2,37m. mesafededir. Dart tahtasının çapı 45 cm'dir (www.tbddf.gov.tr/dart_1).

4.ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 10-64 yaş arasında lisanslı olarak dart oynayanlar oluşturmuştur. Çalışmamızın araştırma grubunu, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen ve gönüllü olarak katılan 263 amatör ve profesyonel dart sporcusu oluşturmuştur. Katılımcıların %44,1'i Kadın, %55,9'u erkektir. Çalışma grubu "madde sayısının en az beş katı olmalıdır" (Tavşancıl, 2006) ifadesi dikkate alınarak belirlenmiştir. Araştırmamıza katılan dart sporcularının 174 tanesi (%66,1) 18 yaş ve altı, 89 tanesi (%33,9) 19 yaş ve üstü olarak karşımıza çıkmıştır. Yaş ortalamaları ise yaklaşık 21,5'dir. Örneklem grubunun %43,3'ü İzmir'de, %10,3'ü Ankara'da, %9,9'u Denizli'de, %8'i Aydın'da, %5,7'si Edirne'de, %4,6'sı Antalya'da %4,2'si Eskişehir'de ve %14'ü ise diğer şehirlerde bulunmaktadır.

4.1. Ölçeğin Geliştirme Süreci

Ölçme aracının geliştirilme aşamasında, örneklem grubunda bulunan ve tesadüfi olarak seçilen 50 Dart sporcusuna açık uçlu sorular sorulmuştur. Sorulmuş olan sorulara göre katılımcılardan konuya ilişkin görüşlerini cevaplamaları istenmiştir. Elde edilen yanıtlardan tutum konusu ile ilgili olduğu düşünülen ifadeler anket çalışmamıza eklenmiş ve taslak formunu oluşturmuşlardır. Oluşturulan taslak formu, konuda uzman öğretim elemanlarının görüş ve değerlendirilmelerine sunulmuş ve daha önce farklı branşlarda yapılan tutum ölçeklerinin maddeleri incelenerek karşılaştırma yapılmıştır.

DTÖ başlangıçta 41 maddeden oluşmuştur. Fakat uzman görüşleri ve yapılan istatistiksel analizler doğrultusunda madde sayısı 30'a düşürülmüştür. Ölçekte "(1) Kesinlikle katılmıyorum", "(2) Katılmıyorum", "(3) Kararsızım", "(4) Katılıyorum", "(5) Tamamen katılıyorum" olmak üzere 5'li derecelendirme kullanılmıştır. Olumsuz ifadeler ise tersi kodlama ile puanlanmıştır.

4.2. Verilerin Analizi

Toplamda 263 dart sporcusuna uygulanan DTÖ'den elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri, SPSS 22 programında yapılmış ve faktör analizine uygunluğunu

belirlemek amacıyla, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişki için ön koşuldur. Bu çalışmada 0,875 KMO değeri, değişkenlerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğe dahil edilen faktör yük değerleri ise; 0,254 ile 0,748 arasında olduğu ve faktör yükünü yeterince açıkladığı kabul edilmiştir. Ölçeğin toplam varyansı %41,452 olarak bulunmuştur. Maddeler arası görüntü karşıtı korelasyon değerleri ise 0,622 ile 0,933 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonucunda çoklu oranlar 0,25 olarak ayarlanmış ve toplam 3 boyut oluşturulmuştur. Ölçek 24 olumlu 6 olumsuz maddeden oluşmaktadır. Boyutlar; öz gelişim (22 madde), stres (6 madde), ilgi (2 Madde), olarak adlandırılmıştır. Boyutların güvenilirlik kat sayıları ise 0,565 ile 0,910 arasında değişirken genel güvenilirlik katsayısı 0,873 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1: Dart Tutum Ölçeği (DTÖ) Faktör Analizi Sonuçları

Faktör Adı	Maddeler	FACTOR WEIGHT	ANTI IMAGE CORRALETION	Explanation of factor (%)	Dimensions of safety
Öz gelişim	Dart sporu yapmak bana kendimi özel hissettirir.	,728	,933	27,556	,910
	Dart sporunda başarılı olmaya yönelik hayaller kurarım.	,719	,903		
	Dart özgüvenimi geliştirdi.	,718	,929		
	Dart sporu bana huzur verir.	,694	,887		
	Dart sporu bana bir şeyleri başarabildiğimi hissettirir.	,691	,899		
	Dart sayesinde hızlı düşünebiliyorum.	,670	,921		
	Dart tanınırlığımı artırıyor.	,658	,927		
	Dart esnasında kendimi güçlü hissediyorum.	,658	,927		
	Dart sayesinde sorumluluk duygum gelişti.	,641	,916		
	Türkiye'deki üst düzey dart sporcularını takip ederim.	,602	,852		
	Medyada Dart ile ilgili haberleri takip ederim.	,598	,859		
	Dart oynarken takım arkadaşlarımla yanımda olması bana güven verir.	,597	,915		
	Dart organizasyonlarında yeni kişilerle tanışmak beni mutlu eder.	,590	,842		
	Dart sporu ile ilgili bilgi ve gelişmeleri yakın çevremle paylaşıyorum.	,588	,918		
	Ailemin dart kariyerimi desteklemesi beni motive ediyor.	,545	,882		
	Dart sporu sayesinde daha sabırlı biriyim.	,517	,850		
	Dart sporunda takımdaşlık-kardeşlik duyguları hissedirim.	,510	,876		
	Dart sporu yapmak beni dinlendiriyor.	,495	,854		
	Dart puan hesaplamaları bana keyif veriyor.	,494	,885		
	Dart oynamayı seviyorum.	,461	,827		
	Dart esnasında zaman hızla akıp gider.	,435	,848		
	Kendimden güçlü rakipleri mağlup edince keyif alıyorum.	,254	,776		
Stres	Dart maçı esnasında gergin olurum.	,748	,704	8,844	,679
	Tanımadığım kişilerle dart maçı yapmak beni strese sokar.	,619	,742		
	Kalabalık ortamlarda dart sporu yapmak beni rahatsız eder.	,567	,697		
	Dartta istediğim sonucu alamayınca sinirleniyorum.	,547	,634		
	Ailem şehir dışı müsabakaları olduğunda tedirgin oluyor.	,525	,622		

	Uzun saatler dart antrenmanı yapmak bana acı verir.	,430	,812		
İlgi	Dart sporu bende merak uyandırır.	,561	,860	5,052	,565
	Dart sporu yaparken heyecanlanırım.	,560	,742		
TOTAL DESCRIPTION OF THE VARIANCE: 41,452 KMO Scale Validity: 0,875 Bartlett Sphericity Test Chi Square: 2910,638 Sd: 435 P <0.001 Reliability:0.873					

DTÖ'den en düşük 54 puan ve en yüksek 126 puan elde edilebilir. Ölçekten daha yüksek puanlar; ölçeği dolduran bireylerin dart sporuna karşı yüksek, düşük puanlara sahip olanların dart sporuna karşı düşük tutuma sahip oldukları ortaya çıkacaktır. DTÖ, tüm yaş kategorilerinden tüm dart sporcuları için geliştirilmiştir.

KAYNAKÇA

1. Arkonaç, S.A. (2001). Sosyal psikoloji. Değiştirilmiş ve genişletilmiş 2.baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım
2. Bardakçı S. ve Caz Ç., Güreş Sporuna Yönelik Guttman Tutum Ölçeği Geliştirilmesi, ISAS 2018-Winter, Samsun, Türkiye
3. Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987), Ankara: Şafak Matbaası
4. Demirhan, G. & Altay, F. (2001). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutum Ölçeği II, Spor Bilimleri Dergisi, 12(2), 9-20.
5. Güven, Ö., ve Öncü, E. (2006). Yağlı güreşlere yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi
6. Öncü, E., Gürbüz, B. & Tunçkol, H.M. (2012). Basketbol tutum ölçeğinin geliştirilmesi, International Journal of Human Sciences [Online]. (9)2, 126 – 140
7. Öncü, E., ve Güven, Ö. (2007). Futbola yönelik tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Fenerbahçe Spor Kulübü 100.Yıl Spor ve Bilim Kongresi
8. Tavşancıl, E. (2006). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel
9. www.dartswdf.com/federation/about-wdf/ (Erişim Tarihi: 06.07.2020)
10. www.edu-dart.eu/edu/index.html (Erişim Tarihi: 06.07.2020)
11. www.tbbdf.gov.tr/dart_1 (Erişim Tarihi: 06.07.2020)
12. www.tbbdf.gov.tr/tarihce (Erişim Tarihi: 06.07.2020)

DART TUTUM ÖLÇEĞİ

Sayı	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Dart sporu yapmak bana kendimi özel hissettirir.					
2	Dart sporunda başarılı olmaya yönelik hayaller kurarım.					
3	Dart özgüvenimi geliştirdi.					
4	Dart sporu bana huzur verir.					
5	Dart sporu bana bir şeyleri başarabildiğimi hissettirir.					
6	Dart sayesinde hızlı düşünebiliyorum.					
7	Dart tanınırlığımı artırıyor.					
8	Dart esnasında kendimi güçlü hissediyorum.					
9	Dart sayesinde sorumluluk duygum gelişti.					
10	Türkiye'deki üst düzey dart sporcularını takip ederim.					
11	Medyada Dart ile ilgili haberleri takip ederim.					
12	Dart oynarken takım arkadaşlarımla yanımda olması bana güven verir.					
13	Dart organizasyonlarında yeni kişilerle tanışmak beni mutlu eder.					
14	Dart sporu ile ilgili bilgi ve gelişmeleri yakın çevremle paylaşıyorum.					
15	Ailemin dart kariyerimi desteklemesi beni motive ediyor.					
16	Dart sporu sayesinde daha sabırlı biriyim.					
17	Dart sporunda takımdaşlık-kardeşlik duyguları hissedirim.					
18	Dart sporu yapmak beni dinlendiriyor.					
19	Dart puan hesaplamaları bana keyif veriyor.					
20	Dart oynamayı seviyorum.					
21	Dart esnasında zaman hızla akıp gider.					
22	Kendimden güçlü rakipleri mağlup edince keyif alıyorum.					
23	Dart maçı esnasında gergin olurum.					
24	Tanımadığım kişilerle dart maçı yapmak beni strese sokar.					
25	Kalabalık ortamlarda dart sporu yapmak beni rahatsız eder.					
26	Dartta istediğim sonucu alamayınca sinirleniyorum.					
27	Ailem şehir dışı müsabakaları olduğunda tedirgin oluyor.					
28	Uzun saatler dart antrenmanı yapmak bana acı verir.					
29	Dart sporu bende merak uyandırır.					
30	Dart sporu yaparken heyecanlanırım.					

1-22 arası maddeler öz gelişim alt boyutunda, 23-28 arası maddeler stres alt boyutunda ve 29-30 arası maddeler ilgi alt boyutunda yer almaktadır.

23, 24, 25, 26, 27, 28 numaralı maddeler ise tersine kodlama ile puanlanmalıdır.